

מאמר ד"ה
גדולה תשובה

מכ"ק אדמו"ר

שלמה זלמן מקאפוסט

בן כ"ק אדמו"ר יהודה ליב

בן כ"ק אדמו"ר הצמח צדק

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

יו"ל לראשונה מכת"י מעתיק

ח' מרחשון תשפ"ב

נערך ע"י עקיבא שבריק

*In the Merit of this Chassidus,
may Danit Esther bas Leah have a
Refuah Sheleima.*

בזכות מאמר זו תהיה רפואה שלימה
בקרוב ממש לדנית אסתר בת לאה
ויקוים הכתוב מאל אביך ויעזורך ואת שדי
ויברכך ברכת שמים מעל ברכת תהום
רבצת תחת וגו'

To be added to the weekly email, please contact me
at: Ashavrick@gmail.com

קיצור לשונו מאגרת של המגן אבות שנדפס בריש ספרו:

צריכים אנו ... להתחזק בעבודת ה' במוח ולב...ללמוד דא"ח יותר מטבעו ורגילותו...ומה שלומד דא"ח, יחשוב אח"כ בע"פ במוחו כל הדרוש כסדר ד' פעמים בהעמקה והתקשרות דעתו בחזק, וכל המרבה הרי זה משובח עד שיהיה נקנה במוחו ממש כו'. וזהו עבודה יקרה מאד שעיי"ז נעשה אדם אחר לגמרי.

(קטעים מתוך הספר המלך במסיבו כ"ה תשרי תש"ל אודות הספר מגן אבות)

כ"ק הרבי: בכלל, המאמרים מיוסדים על מאמרי הצמח צדק אלא שישנם הוספות. ועד"ז מאמרי אדמו"ר מהר"ש מיוסדים על מאמרי הצ"צ, ובפרט כפי שניתן להווכח עתה כאשר נדפסו הרבה מאמרים מהצ"צ רואים שהרבה ענינים נמצאים שם.

כ"ק הרבי: בעבר, כאמור, לא היו לומדים את ה"מגן אבות" והיתה אימרה שגורה בפי חסידים שאין ללמוד בו, אבל עתה יכולים ללמוד בו, כיון שהם מיוסדים על תורות הצ"צ.

רש"ג: מתחילה הייתי ירא ללמוד בספר "מגן אבות" אך כיון ששמעתי מכ"ק מו"ח (הריי"ץ) שהם מיוסדים על תורת הצ"צ, הוריתי היתר לעצמי.

כ"ק הרבי: הם מאמרים ערבים ("זיי זיינען גישמאקע מאמרים"), והם מיוסדים על תורת הצ"צ עם תוספת ביאור.

מאמר גדולה תשובה

מכ"ק אדמו"ר שלמה זלמן מקאפוסט

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

גדולה¹ תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, שנאמר שובה ישראל עד הוי"ה אלקיך. פירוש, שמפרשים "עד", על כסא הכבוד. ויש גירסא בגמרא, רבי יוחנן אמר, עד ולא עד בכלל. ופריך, ומי אמר רבי יוחנן הכי, והאמר רבי יוחנן, גדולה תשובה שדוחה לא תעשה שבתורה כו'. ומשני, לא קשיא, כאן ליחיד, כאן לציבור, וזהו בכל השנה. ובעשרת ימי תשובה, גם ליחיד, הוא עד ועד בכלל.

וצריך להבין מהו הרבותא שתשובה מגעת עד כסא הכבוד, שהוא בעולם הבריאה, שהכסא הוא לבחינת הכבוד, דהיינו מה שכתוב כבוד מלכותך, שהוא שם אדני, וכדכתיב אדני יושב על כסא. והכסא, זהו היכל קודש הקדשים, כתר חכמה בינה דעת דבריאה. ותורה ומצות, ידוע שהם בשם הוי"ה ברוך הוא. תורת הוי"ה, מצות הוי"ה. והתשובה, הוא תיקון הפגמים שבתורה ומצות שעל ידי ביטול תורה ומצות, הוא מבחינת לפני הוי"ה כו'. ואם כן, מהו הרבותא שמגיע עד כסא הכבוד, שזהו רק בעולם הבריאה כנזכר לעיל.

ויובן על פי מה שאמרו רז"ל, שבעה דברים קדמו לעולם. תשובה, שנאמר בטרם הרים יולדו כו', תשב אנוש כו'. כסא הכבוד, שנאמר נכון כסאך מאז. והענין, כי עולם, הוא מקום, שש קצוות, מעלה ומטה וארבע רוחות, וזמן. והשרש לזה הוא, כאשר נאצל מאור אין סוף ברוך הוא ששה מדות עליונות דאצילות, שהם ששה קצוות. חסד, הוא נגבה. וגבורה, צפונה לפני הוי"ה. ויש ימה ומזרחה. והם שרש כל בחינת מקום רוחני דבריאה יצירה עשיה, עד מקום גשמי שבעולם הזה. וגם הם שרש הזמן, כדאיתא במדרש רבה, מלמד שהיה סדר זמנים קודם לכן, וכדכתיב כי אלף שנים בעיניך כיום כו', שקאי על המדות עליונות דאצילות. שכל מדה, היא יום, שכולל אלף שנה, ונקרא ימות עולם. וכיון שהם שרש המשכת החיות במקום וזמן, שזהו גדר עולם, הרי הוא עיקר העולם, ולכן נקרא עולם.

ותשובה קדמה לעולם, זהו בינה עילאה דאצילות, שזהו תשוב ה' עילאה. ובחינה, הוא התגלות עתיקא, עתיק יומין, המתנשא מימות עולם, לאו מכל אינון מדות איהו

¹ המאמר נדפס כאן לראשונה מכתב יד מעתיק.

כלל, ולמעלה לגמרי מגדר ושרש להמשכת החיות במקום וזמן. ולכן, יש בין בינה למדות, פְּרָסָא מפסיק, וכמו שכתוב, מבטן מי יצא הקרח, שהוא ענין רקיע כעין הקרח שעל ראשי החיות, חיווין עילאין, לפי שאין ערוך כו'. וזהו בטרם הרים יולדו ותחולל ארץ, תשב אנוש. ארץ, הוא מלכות, סופא דכל דרגין. והרים, שהם בליטה מארץ מישור, זהו המדות, שלמעלה ממלכות. וטרם הרים, זהו בינה כו', ומשם הוא מה שתשב אנוש. וזהו מה שאמרו רז"ל, במקום שבעלי תשובה עומדים, צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד. שיש שני בחינת, מקום של צדיקים, ושל בעלי תשובה.

וביאור זה, הנה כתיב וה' אלקים אמת הוא אלקים חיים. ואיתא הפירוש, שאלקים חיים, הוא בבינה. וצריך להבין, מה שנקראת הבינה דוקא אלקים חיים, ואיך הוא למטה מבינה. ויובן על פי מה שאמרו רז"ל, כל הנודר, כאלו נודר בחיי המלך. פירוש, כי יש מלך ומלכות. ועל דרך משל למטה, שיש רוממות והתנשאות המלוכה, להיות נקרא שמו על המדינה, ויש עצם גוף המלך. וכמו כן למעלה. מלכות, זהו דבר ה', דבר מלך שלטון, שהוא התפשטות והארה חיצונית מהמדות, להיות התהוות עולמות הנבראים דבריאה יצירה עשיה. ומלך, זהו עצמיות המדות עליונות דאצילות, גופא דמלכא, רמ"ח אברים דמלכא. וחיי המלך, זהו המוחין, שנמשכים מבינה בהמדות, שנקרא חיי המלך. על דרך משל בגשמיות, שיש גוף המלך, והנשמה שמחיה את הגוף. וכמו כן, המדות נקרא גופין, ואור אין סוף הוא כנשמתא לגופא, דאיהו חיים. וזהו המוחין שנמשכים מבינה, שהוא גילוי אור אין סוף ברוך הוא. ומוחין דגדלות, הם שמות הוי"ה, שהוא שם העצם, דהיינו העצמות המתפשט בהכלים. וזהו שנקרא הבינה, אלקים חיים, לפי שנמשך ממנה חיי המלך. והנה המוחין, שהם שמות הוי"ה, נמשכים בכל הששה מדות עד היסוד. אבל במלכות, הוא שם אדנ"י, שהוא גימטריא היכל, שמעלים על גילוי הוי"ה. או שם אלקים, שהוא מגן ונרתק לשם הוי"ה. ולכן, ממלכות, מתהווה עולמות הנבראים, שהם יש ודבר נפרד, ומשם יפרד.

והנה, יסוד, הוא עמוד אחד שיש בעולם, וצדיק שמו, שעליו העולם עומד, שנאמר וצדיק יסוד עולם. וזהו עבודת הצדיקים בקיום התורה ומצות, להמשיך היחוד, מבחינת וצדיק יסוד עולם, ששם המוחין דשמות הוי"ה, במלכות שהוא שם אלקים ואדנ"י, להיות יחוד הוי"ה ואדנ"י. שעל ידי שם אדנ"י, יאיר ויתגלה שם הוי"ה ברוך הוא, דהיינו יחודו ואחדותו האמיתי, איך שהוי"ה אחד, וכולא קמיה כלא חשיב, שאין שום דבר נפרד, עד למטה מטה, להיות דירה בתחתונים. וזהו שהעמוד נקרא צדיק, על שם פעולת הצדקה, וכדכתיב צדיק הוי"ה בכל דרכיו, צדיק הוי"ה צדקות אהב. דהיינו, כמו שכתוב ושמרו דרך הוי"ה לעשות צדקה, שהצדקה הוא הדרך והילוך

להמשכת שם הוי"ה ברוך הוא, וזהו שצדקה הוא להחיות רוח שפלים, דהיינו עולמות בריאה יצירה עשיה, שהם רוח שפלים, ועני שחשוב כמת.

וזהו ההפרש בין צדק לצדקה. צדק, הוא דין, כמו שכתוב צדק צדק תרדוף, והוא בחינת צדק, מלכות קדישא. וצדקה, הוא כשנמשך במלכות, הנקראת צדק ה' חסדים, שזהו מה שכתוב צדק מלאה ימינך. ובוזה מבואר המקום של צדיקים גמורים, המקיימים תורה ומצות, שהוא העמוד שצדיק שמו, שממנו ממשיכים במלכות, להיות שלום בארץ, דירה בתחתונים.

אך, כשאין שלימות בקיום תורה ומצות, אזי מגיע הפגם בשמות הוי"ה דזעיר אנפין. וכמו שאומרים, אם פגמתי באות יו"ד כו'. וזהו הפושעים בי, בגופא דמלכא. ובי, הוא האור המלוכש בו. וכידוע בפירוש בי נשבעתי. וזהו הפגם בהוי"ה דלתתא. וצריך להיות תשובה שקדמה לעולם, דהיינו שמגיע בבניה, שבה התגלות עתיק יומין, בהוי"ה דלעילא. ושם אין מגיע שום פגם. שנקראת יובל, דרור, וחירות מיניקת החיצונים. וזהו שנקראת הבינה, מלך מוחל וסולח, מלך על כל הארץ הוא במלכות, אלוה סליחות, כי מהתגלות עתיק שבבינה, נמשך למלאות כל הפגמים שבשם הוי"ה דלתתא שבזעיר אנפין. וזהו אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך למעני. הוא, זהו עלמא עילאה בינה, כידוע בפירוש ועבד הלוי הוא. ואנכי אנכי, זהו שני הבחינות שבכתר, עתיק יומין ואריך אנפין, שמתגלים בבניה, הנקראת הוא. ומשם, הוא מוחה פשעיך, למעני, זהו הוי"ה דלתתא, שהוא שם העצם כו'.

זהו ענין עשרת ימי תשובה, דאיתא בספרי הקבלה, שהם עשר ספירות שבזעיר אנפין, ונקרא ימי תשובה, על שם השבתם והחזירתם לשרשם ומקורה שבבינה, ושם הם נטהרים מאחיזת החיצונים, ומתקנים בתכלית התיקון. וזהו בטרם הרים כו', תשב עד דכא, עד דכדוכה של נפש. שעל פי סדר השתלשלות, אי אפשר להיות זה, שחוטא, שחלפו ועברו ימיו ושניו, ובדכדוכה של נפש, הוא שב ומתחרט, ומקבלים אותו. כי אם שזהו מלמעלה מהשתלשלות, דהיינו בטרם הרים כו'.

והאמת, כי בבניה יש כמה מדריגות. בחינת האחרונה דבינה, זהו מה שהוא מקור לשש קצוות דזעיר אנפין, ונקרא ששת ימי בראשית. אשר בראשית, הוא בינה, ברא שית, וכמו שכתוב בסידור, בפירוש ברוך עושה בראשית, שהוא אימא עילאה דאצילות, והם ששת ימי החול, השפעת חיות העולמות. ויש בחינה בבניה שנקראת שבת, כידוע בפירוש ויברך אלקים את יום השביעי, וכדאיתא בזוהר, שית יומין לעילא, שביעאה עלייהו, שיתא יומין מתברכאן משביעאה. והרי חול לגבי שבת, אין ערוך כלל. ויום כיפור, שנקראת שבת שבתון, הוא גם כן בבניה, כנזכר לעיל, שנקראת מלך מוחל

וסולח. וכדאיתא בעץ חיים, שכל כוונת היום כיפור, הוא בבינה. והיינו שבכלל, יש פנימיות בינה, וחיצוניות בינה שנקראת תבונה, והוא ענין מ"ם וסמ"ך. וכמבואר במקום אחר, שזהו ההפרש בין גן עדן, לעולם הבא תחיית המתים. שגן עדן, הוא מבחינת תבונה, ועל זה נאמר ולתבונתו אין מספר. ועולם הבא, הוא מפנימיות בינה.

ובפרט, יש בפנימיות בינה, גם כן כמה מדריגות. פנימיות, ופנימיות לפנימיות, לאין קץ, וכדכתיב באור פניך יהלכון. וכמו יום כיפור, שהוא ודאי מפנימיות בינה, ומכל מקום, הוא רק מעין עולם הבא. ולכן, ביום כיפור, הוא ועיניתם את נפשותיכם, לפי שהוא בבחינת, באתריה, לאו אורחא למיכל. ובעולם הבא, שאין בו אכילה ושתייה, יהיה ועצמותיך יחליץ, עצו ופריו שוה.

וזהו גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד. אין המכוון כסא הכבוד דבריאה, כי אם כסא הכבוד שקדם לעולם, שזהו כמו הפירוש דתשובה קדמה לעולם, דהיינו בינה, שנקראת כסא הכבוד, לפי שהבינה היא כסא לבחינת כבוד העליון דל"ב נתיבות חכמה עילאה, וכידוע שחכמה ובינה הם נקודה בהיכלא, וזהו כדאיתא בקונטרס שבסוף ספר הבחיי, בפירוש הפסוק כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשינו. כסא, בינה. כבוד, הוא חכמה. מרום, הוא הכתר, שהוא רוממות ומקיף. מראשון, זהו פנימיות הכתר, דהיינו אור אין סוף שמלוּבש בכתר. מקום מקדשינו, זהו המלכות ובית המקדש שלמטה, לפי שמכוון לשלמעלה, כדכתיב ירושלים הבנויה כעיר כו'. ואם כן, כסא הכבוד, זהו בינה, שבה התגלות עתיק יומין, פנימיות הכתר. ולכן, יחיד, כל השנה הוא לא עד בכלל, דהיינו שבחינת מראשון, פנימיות הכתר, שהוא בחינת אנת הוא חד ולא בחושבן, אינו יכול היחיד להגיע. ובעשרת ימי תשובה, גם ליחיד, עד בכלל, לפי שבעשרת ימי תשובה, מאיר כל כסא הכבוד, בשלימות למטה, והוא על דרך שאמרו רז"ל במשנה, שחתר לו חתירה מתחת כסא הכבוד כו'. דהפירוש, שמצד כסא הכבוד עצמו, לא היה אפשר לקבלו. ורק, שחתר לו חתירה, זהו מקום סתר שבכסא, דהיינו פנימיות הכתר, שמוסתר בפנימיות בינה, שזהו עד בכלל, דהיינו כסא הכבוד, בשלימות, עם כל הפנימיות שבו.

ובלקוטי תורה פירוש, שובה ישראל עד כו', להשיב בחינת "עד". וצריך להבין מאין להשיב, ולהיכן, ומהו "עד". הנה בזוהר יש שלשה פירושים בתיבת "עד", שהוא במלכות ויסוד ותפארת, דהיינו כל קו האמצעי, שהוא כללות המדות. והטעם שנקראת המלכות "עד", יש כמה פירושים. הראשון, מלשון ולעולמי עד, לעדי עד ימלוך, שהוא ענין נצחיות, והיינו כי המלכות היא מקור ושורש הזמן, מלך מלך ימלוך. וכשנמשך גילוי אור אין סוף במלכות, כמו שכתוב הוי"ה מלך כו', אזי הוא נצחיות הזמן, כמו שכתוב ואתה הוא ושנותיך לא יתמו. שמצד אור אין סוף עצמו, אין שייך כלל המשך

הזמן. ובבריאה יצירה עשיה, הזמן מוגבל. ומצד גילוי אור אין סוף במלכות, הוא נצחיות הזמן. לכן נקרא "עד", לשון נצחיות.

השני, הוא מלשון עד כאן תחום שבת, עד פה תבוא. שכל העליות העולמות וגן עדן, שלאין קץ, עם כל ההשגות ואהבה ויראה דמלאכים ונשמות, אין מגיע כי אם עד המלכות, שהיא שרשם ומקורם, ולא למעלה מהמלכות כלל. ומה שיש עליות יותר, זהו שהמלכות מעלה כו'. וזהו בזאת, דוקא, יבא אהרן אל הקדש. וזה היה חטא נדב ואביהו, שדילגו את המלכות. ולכן נקראת המלכות "עד".

טעם השלישי, "עד" הוא לשון עדי וקישוט, עדי עדיים, שהוא ענין כתר. כי ממטה למעלה, בבחינת אור חוזר, המלכות היא כתר, עטרת בעלה. וגם, כי נעוץ תחילתן בסופן. כתר עליון, איהו כתר מלכות.

ועוד, "עד" הוא ענין ביזה ושלל, וכמו שפירוש רש"י על פסוק בנימין זאב יטרף בבוקר יאכל עד. ובתלים, חבלי רשעים עוודוני, פירוש רש"י והמצודות דוד, שללונני. והענין, דכתיב ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה, והוא ענין ירידת המלכות, שכנינת עוזו, בלילה, בהיכלות דקליפת נוגה, לברר בירורים. וזהו ענין טרף, גימטריא רפ"ח עם הכולל, היינו בירור רפ"ח ניצוצות דשבירת הכלים דתוהו, שנפל בקליפת נוגה. ונקראת טרף, על דרך משל שלמטה, יש שני בחינות, מזון וטרף. מזון, הוא כמו מְרַעָה הבהמה, שהוא מקרוב ובהדרגה. וטרף, הוא מחיות היער, שטורפים שה מְרַעָדָר, שהוא מרחוק אצלם, ושלא בהדרגה, היינו שצריכים לטרוף ולחטוף, שלא יקחו מהם. וכמו כן, הבירורים שהמלכות מבררת מנוגה, נקרא טרף, שהוא מרחוק, ושלא בהדרגה. שְׁמָה שיש עליות בקדושה, מעשיה ליצירה, ומיצירה לבריאה, אף על פי שאין ערוך יצירה לבריאה, מכל מקום, כיון שהכל בקדושה, על ידי זה נקרא טרף, לפי שזהו בהדרגה. ואפילו מבריאה לאצילות, נקרא גם כן מקרוב ובהדרגה. אבל סטרא אחרא עם קדושה, הוא שלא בהדרגה כלל. וזהו שכתוב בזוהר, אזלת לגו טורא חשוכא, ואתזנית מאתר רחיקא.

ויש גם כן טרף ממעלה למטה, כמו שכתוב, טרף נתן ליריאיו, והוא גם כן מה שמרחוק ושלא בהדרגה. כי יש מזון ממעלה למטה, וזהו מה שכתוב, מה רבו מעשיך ה', כולם בחכמה עשית, וכתיב פותח את ידיך, יודיך, ומשביע לכל חי רצון. זן מקרני ראימים ועד ביצי כינים, שזהו המשכה מסדר השתלשלות. וטרף, הוא המשכה מלמעלה מהשתלשלות, כמו שכתוב, מרחוק הוי"ה נראה לי, וזהו ענין טרף, גימטריא ע"ב רי"ו, שהוא ענין חסד וגבורה, הכלולים בדעת דעתיק ורישא דלא איתיידע. וגם רי"ו הוא גימטריא עומק, שהוא עומקא עילאה דעתיקא. וזהו ענין ויעבור הוי"ה על פניו.

ויעבור, הוא ע"ב רי"ו. וזהו טרף נתן ליריאיו, שהוא כמו שכתוב, כי אין מחסור ליריאיו, שממשיכים האין, שלמעלה מהשתלשלות. וטרף זה, יש גם כן בלילה, שהוא ענין חצות לילה, ועבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות, (הם יריאיו הנזכר לעיל).

ואיתא בכתבי האריז"ל, שיש המשכה מטרף הנזכר לעיל, (אפשר הוא ענין תיקון ועשיית הכלי דכנסת ישראל, הנעשה בחצות. שהשרש הוא מרישא דלא איתדייע ומזלא, כמבואר במקום אחר). ועל ידי הטרף שממטה למעלה, ממשיכים הטרף שממעלה למטה, (רצה לומר, המשכת מייך דכורין, מלמעלה מהשתלשלות). וזהו בנימין זאב יטרף. בנימין הוא מלכות, שהוא זאב יטרף, כמו שנתבאר בענין ותקם בעוד לילה ותתן טרף. ומה שכתוב, בבוקר יאכל "עד", הענין, כי זה שבלילה הוא ותתן טרף, הוא הבירור וההעלאה מקליפת נוגה, ליכלל בקדושת בריאה יצירה עשיה, כידוע, שתחלת הבירור, הוא מה שמכל עולם, נכלל במלכות שבאותו עולם. אבל התכללות המייך נוקבין, מבירורי נוגה, במלכות דאצילות, שהוא על דרך משל, אכילה בגשמיות, שנכלל בפנימיות, ונהפך לדם ובשר, כמו כן, התכללות הבירורים באלקות ממש, זהו יאכל עד.

ולהפירוש שיתבאר דעד הוא יסוד, בנימין זאב יטרף, זהו בירור דהעלאת מייך נוקבין, כי בנימין הוא צדיק תתאה כידוע. ובבוקר יאכל עד, זהו בחינת יוסף, בירור שני, דהמשכת מייך דכורין. ובזה יובן מאמר שמואל לרבי יהודה, שיננא, חטוף ואכול, חטוף ושתי. האי עלמא דאזלינן מיניה, כבי הילולא דמָיָא. דהענין דפירוש דאזלינן "מיניה", ידוע, מה שהנשמה באה כאן לבחינת מהלכים, ממה שהיתה בתחלה עמדתי לפניו, שזהו תכלית ירידת הנשמה בגוף, ירידה צורך עלייה. ופירוש מהלכים, זהו תוספת אור חדש, מעצמות אור אין סוף ברוך הוא, הסובב כל עלמין. וזהו כבי הילולא דמָיָא, דהיינו בחינת יסוד סור מרע, ולכן האי עלמא דוקא, הוא דאזלינן מיניה, לפי שהיחוד הוא על ידי העלאת מייך נוקבין, והמשכת מייך דכורין. והעלאת מייך נוקבין, הוא מבירורי נוגה דווקא, שזהו מה שמלאכים בקשו תורה, והשיב להם, כלום יצר הרע יש ביניכם. דרצה לומר, שאין אצלם בירורי נוגה, שהם קדושה, משרתיו אש לוחט, מראיהם כגחלי אש. ולכן, הם עומדים. ורק האי עלמא, הוא דאזלינן מיניה.

ולזאת, הודיעו שמואל לרבי יהודה, שצריך להיות חטוף ואכול, דהיינו שיהיה טרף. רצה לומר, שהאכילה ושתייה צריך להיות בכוונה לשם שמים, כדי לעבוד את ה', שאזי הוא חוטף וטורף את הניצוצות, ומבררם, שהוא ענין העלאת מייך נוקבין. אבל אם הוא לתיאבון ולמלאות תאוותו, אינו חוטף כלום. וזהו דאיתא בזוהר, מאן דבעי למיכל נהמא, אפום חרבא יאכל כו'.

ובכל זה, מבואר מה שהמלכות נקרא "עד", מלשון ביזה ושלל, שהוא על שם שמבררת בירורי נוגה, שזהו ענין בנימין זאב יטרף. אך זהו כפי שצריך להיות. אבל על ידי מחשבה דיבור ומעשה של איסור, ה' ישמרנו, אזי, לא די כשאין העד טורף וחוטף, כי אם אדרבה, שמוריד וממשיך בחינת "עד", מלכות, בשלש קליפות הטמאות לגמרי, וזהו ענין חבלי רשעים עוודוני, שללוני.

וזהו ענין מה שכתוב, וכי יפתח איש בור כו'. פירוש בור, הוא בור תחתיות, יסוד דנוקבא דקליפה. וכשהאדם הוא כמו שצריך להיות, אזי הבור סתום, שקליפה וסטרא אחרא אין לה התחברות אל הקדושה. רק, על ידי שחוטאים במחשבה דיבור ומעשה של איסור, על ידי זה, פותחים הבור תחתיות, ואזי ונפל שמה כו', בעל הבור ישלם, שנעשה דכר, ומשפיע בהבור, כמו בנגלה, אף על פי שאין הבור שלו, ואינו ברשותו, מכל מקום, נקרא בעל הבור, שלא יוכל לפטור את עצמו, בטענה, שלא היה לו לילך לשם. כמו כן כאן, נקרא בעל הבור, שהוא הוא הדכר שמשפיע בהבור, וצריך להיות כסף ישיב לבעליו. כסף, הוא מלשון נכסוף נכספתי, והוא ענין כסף הקדשים, דהיינו האהבה של הנפש האלקית. שלפי שבהאש זר וכח המתאוה בנפש הבהמית, מלוכש הנפש האלקית, לכן, גם האהבה דנפש האדם, מתלבש בהתאוה רעה. ולזאת, צריך להיות כסף ישיב. וגם כסף, הוא ניצוצי החסדים, שהוריד והשפיל, וצריך להיות ישיב על ידי תשובה, בחילא יתיר, וכמו שיתבאר. שאזי הוא שובה "עד", שמקימה ומגביה מירידתה ונפילתה, ומגיע "עד" כסא הכבוד, שהוא מרום מראשון כנזכר לעיל. ואזי הוא כמו שכתוב, אתה נותן יד לפושעים, וימינך פשוטה כו'. פירוש, שכאשר צריך להיות הבירור רק מנוגה, שבערך קליפת הוא גם כן קרוב, וכדכתיב ונוגה לו סביב, אזי הוא בנימין זאב יטרף. פירוש, בן ימין, היינו שהמברר הוא חסד דאצילות, שהוא ימין מקרבת. אבל כשהנפילה בשלש קליפות הטמאות לגמרי, שרחוק מאד, אזי אי אפשר להיות הבירור וההעלאה על ידי חסד דאצילות, כי אם זהו מה שכתוב וימינך פשוטה, שמתפשט ומתארך למטה מטה מאד, גם לבור תחתיות ועמקי הקליפות, להעלות משם. וזהו שכתוב, וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה הוי"ה במצרים. מצרים, הוא ערות הארץ, נוקבא דקליפה. ויציאה משם, הוא על ידי יד הגדולה. וזהו גם כן מה שכתוב, ועתה יגדל נא כח אדנ"י כו', ארך אפיים נושא עון. עון, הוא הכח המתאוה. כשמעוותין אותו מדרך הישר, אל הקליפות וסטרא אחרא, אזי הנושא עון, הוא ארך אפיים דוקא, וכמו שכתוב בפירוש מי אל כמוך נושא עון.

והפירוש השני ד"עד", הוא יסוד, הוא על פי מה שכתוב בזוהר בפירוש עד תאוות גבעות עולם, תהיינה לראש יוסף, ומבואר במקום אחר. ומה שהיסוד נקרא "עד", זהו לפי שבו מסתיים גילוי ויחוד הקו, ונקרא סוף עולם האין סוף, וכנזכר לעיל בענין חיי

המלך שנמשכין עד היסוד. אבל המלכות, היא מקור בריאה יצירה עשיה כו'. ומה שצריך להשיבו למקורו ושרשו, וכידוע מה שכתוב בכוונת קונה הכל. קונה, אותיות ונקה. הכל, יסוד זעיר אנפין, שנקרא כן, לפי שהוא כללות שפע המדות. ובינה יונק ממזל הי"ג, ונקה, כידוע. ולכן, משם נמשך, לנקות את בחינת היסוד שנקרא הכל, מפגם הברית. אך, מנקה הוא לשבים, היינו למי שגורמים שובה "עד".

והפירוש השלישי, "עד", תפארת. הטעם שנקרא "עד", לפי שעד תפארת, מאיר רק עצם הקו, לפי שהוא קו האמצעי. מה שאין כן בחסד וגבורה, רק ענפים והארות לבד. (וביסוד, הוא גם כן רק הארת הקו, שנמשך על ידי נצח והוד). ואם כן, פירוש שובה "עד", להשיב כל השלשה בחינות "עד", תפארת יסוד ומלכות, שהם כללות המדות, לשרשם בבינה, שזהו פירוש הגמרא, שובה "עד" שמגעת "עד" כסא הכבוד, ושם נטהרים ונתקנים.

אך צריך להבין, כיון שנתבאר פירוש כסא הכבוד, גבוה מאד, כנזכר לעיל, איך שמגיע שם הבעל תשובה, עד שאמרו, שבמקום שבעלי תשובה עומדים, צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד. דבשלמא צדיקים גמורים, על ידי קיום התורה ומצות, מגיעים למקומם, שהוא העמוד שצדיק שמו. אבל בעלי תשובה, הוא בלא תורה ומצות, שהרי פגם בתורה ומצות, ואיך מגיע עוד למעלה יותר. והענין, כי התשובה הוא חרטה, ועקירת הרצון מרע לגמרי. שהרצון שהיה תחלה מלוכש בתאוות רעות, מוציאו ועוקרו משם לגמרי, ומהפכו לאהבת ה', ואזי הוא יתרון האור מתוך החשך, שהאבהה היא בתוקף ותגבורת גדול, דהיינו אהבה רבה דבכל מאדך, בלי גבול. וזהו תשובה, בחילא יתיר, רעותא דליבא, פנימיות הלב, וזהו מדריגת הבינה, כדאיתא בתיקוני זוהר, בינה ליבא, ובה הלב מבין. ורצה לומר, פנימיות הלב. כי חיצוניות הלב, נלקח מהשכל, והוא למטה מהשכל. אבל פנימיות הלב, מתאחד עם עצמיות השכל, וזהו בינה ליבא. ולכן, על ידי תשובה זו, מגיע עד כסא הכבוד, שהוא בינה.

ועוד טעם, כי בעקירת הרצון מהרע, אזי הוא הנכעת והשפלת הרע לגמרי, שנעשה אין. כי כשעוקר הרצון לגמרי, אזי הרע, שנאווי ומאוס אצלו. ומעורר על ידי זה למעלה, גם כן הבחינה, ששם הוא הכנעת והשפלת הרע, והוא ענין מה שכתוב, כי גאה גאה. והתרגום, גיאה על גיוותניא, שמתרומם ומסתלק מהם, וממילא נשפלים ונכנעים ונעשים אין. והוא ענין שם ס"ג. ויש שני פעמים ס"ג, כמו שכתוב, כי תרכב על סוסך. סוס, גימטריא שני פעמים ס"ג. ושם ס"ג הוא בבינה. וזהו שכתוב בזוהר, כד אתכפייא סטרא אחרא, אשתלים יקרא דקודשא בריך הוא, עילא ותתא. וביאור הלשון, אשתלים יקרא, ופירוש עילא ותתא, הנה פְּיָקָר, יש שני פירושים. הראשון, לשון כבוד, כמו

שמתרגם על כבוד, בכמה מקומות, יקרא. וכדכתיב, ליהודים כו' ויקר, מה נעשה יקר וגדולה למרדכי, שהוא ענין כבוד.

השני, לשון שעשוע ועונג, כדכתיב, מה יקר חסדך, ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים, הבן יקר לי אפרים אם ילד שעשועים. וצריך להבין ענין אשתלים יקרא כו', כשני הפירושים. הנה כתיב, זובח תודה יכבדני. ואמרו רז"ל, כל הזובח את יצרו, ומתוודה עליו, כאלו כבדו להקדוש ברוך הוא בשני עולמות, העולם הזה והעולם הבא. ודייקו כן, מתיבת יכבדני כו'. וביאור זה, הנה כתיב, שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד, מי זה מלך הכבוד הוי"ה עיזו וגיבור מלחמה, שאו שערים ראשיכם ושאו כו', מי זה מלך הכבוד כו', הוא מלך הכבוד סלה. ולא נזכר גיבור מלחמה, וכתיב סלה. ופירוש בזה, שאו שערים הראשון, זהו תרעין תתאין, דהיינו מרכבתא תתאה דבריאה יצירה עשיה, ויש בזה שני מדריגות, שערים ופתחי עולם. שערים, הם המרכבות, שעל ידם הוא כל ההעלאות שממטה למעלה. על דרך משל, השער, נכנס בו לחצר ולבית. כן כל ההעלאות, לחצרות הוי"ה ולבית הוי"ה, הוא על ידם. ופתחי עולם, הם המרכבות, שעל ידם הוא כל ההמשכות שממעלה למטה. וראשיכם, הוא עשר ספירות שבמלכות, שמתבלשים בבריאה יצירה עשיה. חכמה בינה דעת, בשרפים דבריאה כו'. ושאו שערים ראשיכם, זהו העלאת עשר ספירות, חכמה בינה דעת חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד דמלכות, המלוכשים בבריאה יצירה עשיה, לאצילות. ואזי ממילא הוא, והנשאו פתחי עולם, כמו שכתוב, ינשאו האופנים לעומתם. ואזי, ויבא מלך הכבוד. מלך, הוא מלכא קדישא, זעיר אנפין דאצילות. הכבוד, זהו כבוד תתאה, מלכות דאצילות, שהוא הכבוד דבחינת מלוכה על עץ, נבראים, יש מאין, שבטלים ביטול היש לאין. וענין ויבא מלך הכבוד, זהו היחוד דבחינת מלכא קדישא זעיר אנפין, עם הכבוד דבחינת מלכות שנקרא מלך הכבוד. וזהו שנאמר כאן, גיבור מלחמה, לפי שזעיר אנפין הוא בחינת כמראה אדם. ויש לעומת זה, אדם בליעל, ששייך מלחמה. ורק, שהוא גיבור מלחמה. וכדכתיב, הוי"ה יחתו מריביו, יריע אף יצריח על אויביו יתגבר.

ושאו שערים השני, זהו מחכמה עילאה דאצילות, שמעלים את בינה עילאה. ושערים, הם התפשטות מ"ט שערי בינה שבמדות. ופתחי עולם, הם עצם המדות. ומפני זה, לא נאמר כאן והנשאו, כי אם ושאו. והמלך, זהו מלך מלכי המלכים, מלכות דאין סוף, שנעשה עתיק יומין לאצילות. והכבוד, זהו כבוד עילאה, ל"ב נתיבות חכמה עילאה, שהוא הכבוד, איך שהוא יתברך יש האמיתי, וכולא קמיה כלא וכאין, כי הוא לבדו הוא, ואין זולתו, אחד האמת. ונמשך יחוד זה בה' עילאה, בינה. וזהו שלא נזכר כאן גבור מלחמה, לפי שאין כאן לעומת זה. וכתיב סלה, שהוא בלי הפסק.

והנה, בעבודת האדם, יש שני בחינות תשובה, תשובה תתאה ותשובה עילאה. תשובה תתאה, הוא עקירת הרצון, רק מלבושי הנפש, ממחשבה דיבור ומעשה של איסור. אבל בלב, יש עדיין הרצון בתקפו, רק שהוא בבחינת אתכפייא, גיבור הכובש את יצרו. ועל ידי זה, הוא תשוב ה' תתאה, עלמא דאתגלייא, לגבי וא"ו, שמגביה ומעלה את המלכות, מנפילתה וירידתה לתוך הקליפה, להתקרב לגבי וא"ו, כענין שאו שערים הראשון. ונמשך היחוד מהוא"ו בהה', אשר הו', זהו שם הוי"ה דזעיר אנפין. והרי זה כמו שנתבאר בענין ויבא מלך הכבוד הראשון. וכמו שהתשובה הוא רק אתכפייא, גיבור הכובש, כן מלך הכבוד הראשון, הוא גיבור מלחמה. ועל זה נאמר, כי יעמוד לימין אביון, להושיע כו'. הקדוש ברוך הוא, עוזרו.

ותשובה עילאה, הוא עקירת הרצון מהרע לגמרי, שמהפך לאהבת ה'. והרע, שנאוי ומאוס. ועל ידי זה, הוא תשוב ה' עילאה, עלמא דאתכסייא, לגבי יו"ד, כענין שאו שערים השני. ובבחינה זו, אין שייך עוד מלחמה, כיון שהרע שנאוי ומאוס, ונמשך היחוד מהיו"ד בה', שזהו כענין ויבא מלך הכבוד השני. ועל זה נאמר, סלחתי כדברייך, כמו שכתוב בלקוטי תורה. וזהו כל הזוכה את יצרו ומתודה עליו, שהוא ענין שני תשובה הנזכר לעיל, כי גם תשובה תתאה בבחינת אתכפייא, נקרא זוכה את יצרו, הרי זה כאלו כבדו להקדוש ברוך הוא בשני עולמין, היינו שממשיך השני בחינות מלך הכבוד שנתבאר. והשני עולמין, עולם הזה, הוא מלכות עלמא דאתגלייא. ועולם הבא, הוא בינה, עלמא דאתכסייא.

וזהו גם כן פירוש וענין אשתלים יקרא דקודשא בריך הוא, שנמשך השלימות בבחינת היקר וכבוד, מבחינת מלך הכבוד. עילא, זהו עלמא דאתכסייא, בינה. ותתא, עלמא דאתגלייא, מלכות. ולפירוש, יקר, שעשוע ועונג, יובן, כי בכתר יש תר"ך אורות, שהם שני פעמים יקר, היינו מחצה העליון ומחצה התחתון דכתר. וזהו שאמרו רז"ל, עתיד הקדוש ברוך הוא להנחיל לכל צדיק ש"י עולמות. והענין, כי עכשיו, עולמות והיכלות, הם רק משבע תחתונות. אבל לעתיד לבא, יהיה עולמות והיכלות גם מחכמה ובינה, וזהו ענין ש"י עולמות, שעתיד הקדוש ברוך הוא להנחיל לכל צדיק, דהיינו מבחינת מחצה התחתון דכתר, שמתגלה בחכמה ובינה. שעכשיו, הוא גם כן יקר, לפי שהוא סתימאה דכל סתימין, ונקרא עדן, שנאמר על זה, עין לא ראתה. ולעתיד לבא, יתגלה בבחינת השגת המהות, וזהו לצדיקים, שקיימא תורה ומצות.

אבל בבעלי תשובה, כתיב, לפני הוי"ה תטהרו. תטהרו גימטריא כתר, היינו גילוי השני, בחינת יקר, גם מחצה העליון. וזהו שבמתן תורה נאמר פעם אחד אנכי כו',

ובתשובה כתיב שני פעמים אנכי, אנכי אנכי הוא מוחה פשעך. וזהו ענין השני נונין בתיבת יכבדנני, כי כתר עליון, הוא שלימין דחמשין שערי בינה. ושני נונין, זהו שני הבחינות שבכתר, שני פעמים יקר. וזהו ענין אשתלים יקרא דקודשא בריך הוא, עילא ותתא, להפירוש דיקר הוא שעשוע ועונג. וזהו כסא כבוד מרום מראשון כו', שזהו כל הבחינות דיקר, כבוד ושעשוע ועונג. ועל זה אמר, גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד.

והנה, אחרי שנתבאר שענין התשובה שמגעת עד כסא הכבוד, אין זה הבינה לבד, כי אם מה שבבינה מתגלה חכמה עילאה, ושני הבחינות יקר דכתר עליון, על פי זה אפשר לפרש הפסוק בישעיה, בשובה ונחת תושעון בהשקט ובבטחה, שדרשו רז"ל פסוק זה על תשובה, בסנהדרין, אם ישראל עושיין תשובה, נגאלין, שנאמר, בשובה כו'. והיינו כי שובה זהו בינה, כנזכר לעיל בפירוש תשובה קדמה לעולם. ונחת, זהו חכמה, דברי חכמים בנחת נשמעים. ויובן שני בחינות אלו בעבודה בנפש. שובה בבינה, זהו בחינת תשובה עילאה, שנתבאר לעיל, שהיא בחינת אהבה רבה, בתוקף ותגבורת התלהבות והתלהטות רשפי אש, וצימאון חזק, כלות הנפש ממש, כמו שכתוב כלה שארי ולבבי, וזהו שכתוב בנחמיה, ויזעקו בקול גדול אל הוי"ה אלקיהם געה בבכייה. ואף על פי שהוא צעקת קול פשוט, צעק לבם, אבל מכל מקום, הרי זה התפעלות ורעש, וזהו בחינת תשובה תתאה, ממטה למעלה.

ויש תשובה עילאה, מלמעלה למטה. וזהו ענין ונחת חכמה, שהיא בחינת ראייה. ולכן, היא כח מה, ביטול לגמרי, שלמעלה מגדר התפעלות ורעש, והוא ענין תפלה ותורה. וזהו תשובה ה', במילוי יו"ד, שהוא ענין עומק הלב ותעלומות לב. גם, נחת הוא ענין תענוג, כמו נחת רוח לפני כו'. והענין, כי התשובה, היא החזרת פנים בפנים, כמו שכתוב על פסוק שובו אלי ואשובה אליכם, דכתיב כי פנו אלי עורף ולא פנים. שאם פנימיות הרצון והתענוג הוא בתאוות, אף על פי שפנו אלי, זהו רק עורף, וצריך להיות שובו אלי, החזרת פנים, ואין די בעקירת וסילוק הרצון לבד מהרע, כי גם הרצון הוא רק בחינת אחור ועורף, לגבי כח התענוג, כי אם שיוציא גם כל כח התענוג מהרע. וזהו בשובה ונחת, שהתשובה שהוא הַשְׁבֵּת הרצון מהרע לאלקות, יהיה לא לו רק הרצון לבד, כי אם גם עם תענוג, שיהיה כל הנחת ועונג שלו, רק מאלקות לבד. וזהו ונחת חכמה, כי חכמה הוא גם כן נקרא עדן, כידוע בפירוש ונהר יוצא מעדן. וזהו ענין הַשְׁבֵּת, שהוא אותיות תשב. וגם שבת הוא מנוחה ועונג, ישבעו ויתענוגו, כי במ רצה להניח כו', שיש בשבת שני הבחינות דשובה ונחת.

וזהו שכתוב במדרש רבה על פסוק טוב מלא כף נחת ממלא חפניים עמל, דקאי על ששת ימי החול, ושבת. והיינו כמו שכתוב בפירוש לא הביט און ביעקב, שקאי על נפש רוח נשמה שמלוּבש בגוף, שנקרא יעקב עבדי, שזהו העבודה שבששת ימי החול, שאיש און לא יוכל להביט, אבל עמל, שייך בהעבודה דששת ימי החול, לדחות כל מחשבות זרות, הרהורין בישין. אבל בשבת, הוא בחינת ולא ראה עמל בישראל, שיר אַל, נחת ותענוג. גם עמל, אין שייך. זהו מלא כף נחת. ועיקר בחינת זו הוא במנחה דשבת, שהוא התגלות רעוא דכל רעוין, כמו שכתוב בכתבי האריז"ל, פירוש כי מאתך היא מנוחתם, מאת כ', כתר, וזהו גם כן ענין כף נחת. וזהו בשוּבה ונחת, בינה וחכמה. בהשקט, זהו מוחא סתימאה דכתר, שהוא בחינת חמר טוב, דשקט ושכיך על דורדייא. פירוש, על דרך משל בגשמיות, יש יין טוב וחזק, שנח ושקט על שמריו, היינו אף על פי שיש בו שמרים, אבל הם מושפלים ומונחים בשולי החבית, ואין היין מניחם להגביה את עצמם, להתערב בהיין ולבלבל טעם היין. ולמעלה, דורדייא הוא ענין גבורות ודינים. ומוחא סתימאה, שהוא תכלית השלימות דמוחין דגדלות, מה שאפשר להיות כו', הוא חמר טב, דשקט ושכיך, שמשקט את כל הגבורות ודינים תקיפין, שלא יוכלו לתבוע ולפעול פעולת דין ועונש. ואף על פי שחכמה עילאה הוא גם כן אב הרחמים, מכל מקום, הרי כתיב, אם עוונות תשמור י"ה. שלפעמים, כשמגיע הפגם בי"ה, אזי אין החכמה עילאה יכולה להמתיק הדין. אבל מוחא סתימאה, משקט כל הגבורות ודינים. וזהו שכתוב, והוא ישקט ומי ירשיע. פירוש, הוא, דא עתיקא, שמלוּבש במוחא סתימאה, ישקט לכל הגבורות ודינים תקיפים. ומי ירשיע, שלא יוכל להתעורר ולפעול דין ועונש. אך, מכל מקום, יש דורדייא, שהוא ענין גבורות ודינים, רק שנחים ושקטים ובבטחה. זהו על דרך מה שכתוב, ואין מחריד, שאין שום דין כלל, לפי שנמתקים, ומתהפכים לרחמים וחסדים גמורים, והוא בחינת פנימיות עתיק, שלש ראשונות, ורישא דלא איתיידע.

וזהו שכתוב, ועבודת הצדקה השקט ובטח. שבטח, הוא אחר השקט. וזהו ההפרש בין כובש עון, לנושא עון. שכובש עון, הוא שכובשו להעון, תחת כסא הכבוד. פירוש, למדת הדין, שנעשה על ידי העון, כובשו ומטמינו תחת כסא הכבוד, שלא יוכל לפעול פעולה, דהיינו שלא יהיה שום עונש, חס ושלום, שזהו כשכובשו תחת כסא הכבוד, שהוא היכל קדש קדשים. שכמו שהדין הוא בהיכל הזכות או הרצון, יוכל לפעול מה, אבל כשמגיבהו וכובשו תחת כסא הכבוד, אזי זכות ומישור לפני כסאו, חסד ורחמים מלא כבודו, ואין הדין פועל מאומה. אבל, מכל מקום, יש דין. ונושא העון, הוא שמגביה למקום שנהפך שם לרחמים וחסדים פשוטים, וזהו שכתוב יושלגו אודמי שנים כו'. וכשאודם נהפך ללובן, הרי אין דין כלל. וזהו בטחה, שלמעלה מהשקט.

וזהו גם כן ההפרש בין זדונות כשגגות, לכזכיות. ועל פי זה מבואר, דענין גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, שנתבאר, שזהו מה שכתוב כסא כבוד מרום מראשון, זהו ענין ארבע מדריגות המבוארים גם כן בפסוק זה דבשובה ונחת, הנדרש בגמרא על תשובה, דהיינו כסא, בינה, זהו בשובה. כבוד, חכמה, זהו בנחת. מרום, כתר, זהו בהשקט. מראשון, אור אין סוף, פנימיות הכתר, זהו ובבטחה.

קחו עמכם דברים כו', זהו ענין וידוי דברים. וצריך להבין, מה שצריך עוד וידוי אל התשובה. והענין, דאמרו רז"ל, עבר אדם עבירה אחד, קנה לו קטיגור אחד, היינו שנתהווה ונוצר קליפה ממש, ממעשה העבירה, והוא הוא הקטיגור שלו. וההתהוות שמגוף מעשה העבירה, נתהווה הגוף של הקליפה. ואף אם אינה עבירה בפועל ממש, כי אם הרהורי עבירה, הנה מגוף אותיות המחשבה וההרהור, שזה נקרא גם כן נעשה העבירה, נתהווה גוף הקליפה. ומהרצון, שהוא החיות של המחשבה ההיא, שמפני שרוצה בה, הוא מחשב ומהרהר, על ידי זה נתהווה נפש הקליפה, כי הקליפה הם אור וכלי, גוף ונפש. וזהו שכתוב, וחטאתי נגדי תמיד להצר לו, וכדכתיב תייסרך רעתך פועל אדם ישלם לו. והנה, כששב אל ה', צריך להמית הקליפה שעשה בעוונותיו. וזהו על ידי החרטה עם הוידוי. כי בעקירת הרצון, שהוא החיות של העבירה, שמזה נוצר נפש המקטרג, מוציא ממנו נפשו. אך, מכל מקום, יש לו עדיין קיום. והיינו על דרך משל, במאכל שמתברר באצטומכא, והמובחר נעשה דם וחיות, והפסולת נדחה, מכל מקום, יש בהפסולת, מעט גם מהמובחר, שהרי נעשה חיות לדבר אחר. או על דרך משל, מצרף לכסף, שאף על פי שיכניסנו כמה פעמים באש, מכל מקום, נשאר מעט חלק הגס מהמובחר עם הפסולת, שאי אפשר להפרידו מהפסולת, אפילו כשיכניסו כמה פעמים לאש. כמו כן, אף על פי שעל ידי החרטה ועקירת הרצון, מוציא הנפש והחיות של הקליפה והמקטרג, היינו שנרדם ונחלש, ואינו יכול לקטרג, אבל מכל מקום, יש לו קיום עדיין, מפני שנשאר מעט חיות, שאי אפשר להוציאו, אפילו על ידי בחינת אהבה רבה כרשפי אש, שנתבאר.

ולזאת, הוא ענין וידוי דברים. שיש בהאותיות כח יותר, מהרעותא דליבא שמלוכש בהם. וכמו שכתוב באגרת הקודש, דרוש המתחיל ויעש דוד שם, ששרש האותיות הוא מקדמות וכח השכל, וזהו ענין מְדַבֵּר. ששרש הדיבור, הוא מלמעלה מהחכמה, שהוא בחינת חי. ולכן, מטטרו"ן קושר כתרים לקונו, מתפילותיהן של ישראל. שהוא על דרך משל, עטרה וכתר, הנעשה מאבנים טובות. וכמו כן, האותיות של התפילה, שנקרא בשם אבנים טובות, נעשים עטרה וכתר בראש צדיק חי העולמים. וזהו סוד הנדרים, איש כי יפליא לנדור, שעל ידי הדיבור בפה דוקא, אוסר על עצמו דבר המותר, להיות כעולה וכקרוב, לפי שממשיך עליו אור מקיף, מבחינת פלא כו'.

וכמו כן יובן ענין הוידוי, שהאותיות מגיעים בבחינת כתר, שלמעלה מהחכמה. וכתר הוא אותיות כרת, שמשם נמשך להכרית הקליפה לגמרי, ולא בדרך בירור כו'. וזהו שכתוב גבי תשובה, כסף ישיב לבעליו, הוא ענין השבת הרצון מהרע לגמרי, באהבה רבה ורעותא דליבא, שנתבאר, שעל ידי זה, מוציא הנפש מהקליפה, והמת יהיה לו. זהו על ידי וידוי דברים, שנמחה גם גוף המקטרג. ובדין הנגלה, קאי והמת יהיה לו, לניזק. וכאן, אין שייך לחלק, כי החוטא, שהוא מזיק, הוא עצמו ניזק. וכמו שכתוב על פסוק וחוטא אחד יאבד טובה הרבה, שמזיק לכל העולם כולו, והוא עצמו גם כן ניזק. ועל ידו צריך להיות והמת יהיה לו, על ידי וידוי דברים.